

Београдска филхармонија
Сезона 2021/22
Баш смо вас се ужелели

Петак, 1. октобар 2021.

Габријел Фелц
Јоханес Мозер, виолончело

Дмитриј Шостакович
Концерт за виолончело и оркестар бр. 1, оп. 107

Allegretto
Moderato
Cadenza – Attacca
Allegro con moto

Трајање: око 28 минута

Дмитриј Шостакович
Симфонија бр. 10, оп. 93 у е-молу

Moderato
Allegro
Allegretto
Andante - Allegro

Трајање: око 45 минута

Концерт за виолончело и оркестар бр. 1 Дмитрија Шостаковича (1906-1975) настао је 1959. године. Композитор га је посветио свом пријатељу, Мстиславу Ростроповичу, који га је научио напамет за свега четири дана, и премијерно извео 1959. године у Лењинграду, под управом Јевгенија Мравинског. Данас се дело сматра једним од најзахтевнијих у читавој литератури намењеној виолончелу, уз *Синфонију концертанте* Сергеја Прокофјева. Са овим остварењем дели извесне сличности, што се превасходно односи на истакнуту улогу удара тимпана. Аутор је сам навео да је импулс за стварање концерта био управо његова импресионираност делом Прокофјева.

Први став почиње главном темом састављеном од четири тона, изведеном из Шостаковичевог музичког потписа, секвенцом де-ес-це-ха (D-S-C-H). Мотив се појављује кроз читаво дело, изузев у другом ставу, што концерту даје цикличну структуру.

Други, трећи и четврти став се изводе без паузе. Након другог, елегичног, следи каденца на месту трећег, која представља став за себе. У финалу композитор на месту друге теме користи искривљену верзију *Сулико*, једне од Стаљинових омиљених песама. Следи наизменично излагање тема из првог, као и ранијих и нових тема из финалног става. Концерт завршава са седам удараца тимпана.

Прича о сталном сукобу **Дмитрија Шостаковича (1906-1975)** са совјетским властима, веома је позната. Почела је, наизглед наивно, још док је Шостакович био двадесетогодишњак, да би се временом продубила, често достижући драматичне размере, и на крају резултирала потпуним повлачењем његових дела из јавности. После великог сукоба из фебруара 1948. године, Шостакович не само да је забранио извођење свог Првог виолинског концерта, већ је одлучио и да потпуно прекине са писањем симфонија, све док је Стаљин жив. Пошто је на личном примеру искусио сву горчину и јавно понижење проузроковано бруталним и неоснованим нападима, неоспорно је да су ови догађаји снажно утицали на Шостаковича и заувек променили не само његов живот, већ и читав ток развоја совјетске музике.

Коначно, 5. марта 1953. године, до Шостаковича је стигла вест о Стаљиновој смрти. Његов први потез био је да јавности презентира дела која је претходно повукао, а на лето

исте године почео је да ради на новој симфонији, коју је завршио невероватном брзином. **Симфонија бр. 10** је дело које означава нови почетак и, у форми симфоније, сумира све што је Шостакович до тада имао да каже. Дело тако представља композиторово ослобађање од свега што се током година Стаљинове репресије у њему таложило, и антиципира нов и просветљујући период који се налазио пред њим.

Симфонија бр. 10, по мишљењу многих критичара, најбоља од укупно петнаест Шостаковичевих симфонијских дела, премијерно је изведена у Лењинграду, децембра 1953. године под управом Јевгенија Мравинског. Дело је одмах изазвало толику пажњу да је Удружење совјетских композитора убрзо приредило и тродневну конференцију посвећену искључиво овој симфонији.

Шостаковичев принцип *метаморфозе* тематског материјала, што подразумева трансформацију теме помоћу репетиција и различитих модификација, при чему њена основа увек остаје јасно препознатљива, карактеристичан је за уводни став. Тачније, овај принцип примењен је у читавом делу, што му је омогућило извесну цикличну кохезију. Други став, по форми скерцо, према опису самог аутора, представља Стаљинов портрет. Трећи, лагани став, садржи Шостаковичев музички потпис, секвенцу од четири тона, де-ес-це-ха (D-S-C-H). Финални став, жестоки *Allegro*, доноси упечатљиву плесну фигуру, док у наставку преовлађују ритмички и мелодијски обрасци, карактеристични за руску народну песму. У завршном одсеку, композитор поново користи мото D-S-C-H, као да није желео да остави сумњу у значај ове симфоније као његовог личног сведочанства – ипак, не толико о страхотама Стаљинових година, колико о виталности његовог креативног импулса.

мр Асја Радоњић